

Som det bl.a. fremgår af det anførte, pålægger bestemmelsen i grundlovens § 78, stk. 2, anklagemyndigheden en pligt til at rejse sag ved domstolene til opløsning af de foreninger, der er omfattet af bestemmelsen. Bestemmelsen indebærer endvidere, at de foreninger, som er omfattet af bestemmelsen, ikke ved lov kan gøres lovlige.

På baggrund af forslaget om affattelsen af § 82, stk. 2, fra 1938-39, kan det ikke antages, at bestemmelsen i grundlovens § 78, stk. 2, alene tager sigte på voldsudøvelse af samfundsomvæltende karakter. Også foreninger, der har til formål at udøve eller faktisk som et led i foreningens aktiviteter udøver vold eller opfordrer til vold, skal opløses efter grundlovens § 78, stk. 2. Den omstændighed, at foreningen ved enkeltstående lejligheder har opfordret til vold, eller at foreningens medlemmer i forbindelse med foreningsmøder eller -aktivitet har udøvet vold, kan dog næppe antages at medføre, at foreningen skal opløses ved dom.

Fastlæggelsen af den nærmere rækkevidde af bestemmelsen i grundlovens § 78, stk. 2, kan i øvrigt ikke antages at have den store praktiske betydning. Dette skyldes, at enhver forening, hvis øjemed er ulovligt, kan opløses ved dom. De foreninger, der er omfattet af § 78, stk. 2, ville – også uden den udtrykkelige bestemmelse i grundlovens § 78, stk. 2 – være ulovlige, således at anklagemyndigheden som udgangspunkt ville have pligt til at rejse sag til opløsning af foreningerne.

3. En forening kan ikke blot opløses ved dom, men også ved lov, jf. Alf Ross, a.st., side 740.

Det er den overvejende opfattelse i den forfatningsretlige litteratur, at lovgivningsmagten herved er frit stillet, og at en forening derfor kan opløses, selv om dens øjemed i øvrigt måt-

te anses for lovligt, jf. Poul Andersen, a.st., side 685, Max Sørensen, a.st., side 387, og Alf Ross, a.st., side 746.

Politiske og religiøse foreninger nyder dog i kraft af andre bestemmelser i grundloven en vis beskyttelse, jf. grundlovens § 31, stk. 2, og § 67.

4. Hvis en forening opløses, ophører den særlige retsorden, som foreningen udgør, med at eksistere, og medlemmernes rettigheder og pligter efter foreningens regler ophører med at gælde, jf. Max Sørensen, a.st., side 391. Opløsningens retsvirkninger fastsættes i øvrigt ved lov, jf. grundlovens § 78, stk. 5. Der er ikke vedtaget nogen lov, der generelt fastlægger retsvirkningerne af, at en forening er opløst ved dom.

Efter straffelovens § 132 a straffes den, som deltager i fortsættelsen af en forenings virksomhed, efter at den foreløbig er forbudt af regeringen eller opløst ved dom. Det samme gælder den, som efter forbud eller opløsning indtræder som medlem i en sådan forening.

Efter straffelovens § 75, stk. 5, kan der ske konfiskation af foreningens formue, arkiv, protokoller og lignende, når en forening opløses ved dom.

Sker opløsningen ved lov, kan der tages stilling til de pågældende spørgsmål i selve loven.

5. Det er – som anført i besvarelsen af spørgsmål nr. 117 – kun sket i ganske få tilfælde, at en forening er opløst ved dom.

Lovgivningsmagtens adgang til at opløse en forening er, så vidt ses, kun blevet benyttet i et enkelt tilfælde, jf. lov nr. 349 af 22. august 1941 om forbud mod kommunistiske foreninger og mod kommunistisk virksomhed.